

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΤΟΥ ΕΞΠΡΕΣ - STRANGERS ON A TRAIN

Σκηνοθεσία: Άλφρεντ Χίτσκοκ
Σενάριο: Γουίφιλιντ Κουκ, Ζένζι Όρμοντ, Ρέιμοντ Τσάντλερ
Ηθοποιοί: Φάρλεϊ Γκρέιντζερ, Ρουθ Ρόμαν, Ρόμπερτ Γουόκερ
Φωτογραφία: Ρόμπερτ Μπρεκς
Μοντάζ: Γουίλιαμ Χ. Ζίγκλερ
Μουσική: Ντιμίτρι Τίομκιν
Χώρα: ΗΠΑ (A/M)
Διάρκεια: 101΄

Πρώτη προβολή: 7.00 μ.μ.
Δεύτερη προβολή: 9.30 μ.μ.

Διακρίσεις: 3 Βραβεία και 2 Υποψηφιότητες Βραβεία Όσκαρ, 1952, Υποψήφιο για Όσκαρ Φωτογραφίας Directors Guild of America, 1952, Υποψήφιο Εξαιρετικής Σκηνοθεσίας National Board of Review, USA 1951, Βραβείο, Top Ten Films National Film Preservation Board, USA 2021, Βραβείο στην ταινία Online Film & Television Association 2017, Βραβείο στην ταινία.

Ο Ρέιμοντ Τσάντλερ διασκεύαζει με αξιοθαύμαστη σεναριακή ακρίβεια Πατρίσια Χάισμιθ, και ο Χίτσκοκ υπογράφει ένα απολαυστικότατο θρίλερ γεμάτο σασπένς, ανατροπές και πολυδιάστατες ψυχαναλυτικές αναφορές.

Ακαταμάχητο θρίλερ ατμόσφαιρας και σασπένς, αλλά ταυτόχρονα και μία ψυχαναλυτική κινηματογραφική μελέτη με την υπογραφή του μάστερ Άλφρεντ Χίτσκοκ. Σε επανέκδοση με νέες κόπτες.

Ύστερα από μια σειρά εμπορικών αποτυχιών στα τέλη της δεκαετίας του '40, ο Άλφρεντ Χίτσκοκ εφάρμοσε την τακτική "run for cover", όπως την περιγράφει ο ίδιος, επιστρέφοντας σ' αυτό που ξέρει να κάνει καλύτερα. **Επέλεξε ένα μυθιστόρημα της Πατρίσια Χάισμιθ, το οποίο αρχικά διασκεύασε σεναριακά ο Γουίφιλιντ Κουκ** (περιέγραψε σαφέστερα το ομοερωτικό στοιχείο και έφερε τον Μπρούνο πιο κοντά στα πρότυπα του χιτσκοκικού κακού), **κατόπιν οι Ρέιμοντ Τσάντλερ και Τσέζι Όσμοντ.**

"Ο Άγνωστος του Εξπρές" αποτελεί την επιτομή του σασπένς και την καλύτερη έκφραση της χιτσκοκικής θεματικής της μεταβίβασης της ενοχής: Ο Γκάι, διάσημος τένιστας με προβλήματα στο γάμο του, συναντά στο τρένο τον άγνωστό του Μπρούνο (ο Ρόμπερτ Γουόκερ τον μετατρέπει σε έναν αξιομημνόμευτο ψυχοπαθή), ο οποίος του προτείνει μια ανταλλαγή εγκλημάτων. Αυτός θα σκοτώσει τη σύζυγο του Γκάι, η οποία δεν δέχεται να του δώσει διαζύγιο, και ο τένιστας τον καταπιεστικό πατέρα του Μπρούνο. Ο Γκάι αρνείται, αλλά η ενδόμυχη επιθυμία του να ξεφορτωθεί τη γυναίκα του γίνεται μια αμαρτωλή σκέψη που τον καταδιώκει. Από ένα σημείο και μετά συμπεριφέρεται σαν πραγματικός ένοχος (ο αμαρτήσας με τη σκέψη), με τον Μπρούνο να αποτελεί το άλλο μισό –το σκοτεινό, το αρνητικό– μιας και μοναδικής, αλλά διχασμένης συνειδησης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΤΣΗΣ

Στο τρένο που κάνει τη διαδρομή Ουάσιγκτον-Νέα Υόρκη, δύο ξένοι κάθονται σε αντικριστές θέσεις στο βαγόνι της τραπεζαρίας. Ο Γκάι, συντηρητικός και εσωστρεφής, είναι διάσημος τένιστας, με σχέδια να κατέβει στην πολιτική. Ο Μπρούνο, εκκεντρικός κι ομιλητικός στα όρια της παρενόχλησης, συστήνεται ως «αργόσχολος», με μοναδική βλέψη την οικογενειακή κληρονομιά. Κι αν το μόνο που στέκεται εμπόδιο στα σχέδια του τελευταίου είναι ο αντιπαθής, επικριτικός του πατέρας, ο αδιάκριτος Μπρούνο γνωρίζει πολύ καλά τι εμποδίζει και την πολιτική καριέρα του Γκάι: η σύζυγος του, Μίριαμ, που, ενώ περιμένει το παιδί του εραστή της, δεν του δίνει διαζύγιο, ώστε να ξαναφτιάξει τη ζωή του με την Αν - κόρη ισχυρού γερούσιαστή.

Δε θα ήταν πολύ βολικό να τους έβγαζαν από τη μέση; Όμως, οι άμεσοι συγγενείς είναι οι πρώτοι ύποπτοι, με ευανάγνωστο κίνητρο. «Μπορώ όμως να κάνω εγώ το δικό σου φόνο και εσύ τον δικό μου» προτείνει, δήθεν ασιευόμενος, ο Μπρούνο στον εμβρόντητο Γκάι, ο οποίος όμως δεν κάνει και πολλά για να απορρίψει την δολοφονική πρόταση. Όταν μετά από λίγο η Μίριαμ βρίσκεται στραγγαλισμένη, ο Γκάι πανικοβάλλεται. Δικαίως. Ο ψυχωτικός Μπρούνο τον ακολουθεί παντού, απειλεί να τον ενοχοποιήσει και τον εκβιάζει να πραγματοποιήσει και τη δική του πλευρά της συμφωνίας.

Ο Άλφρεντ Χίτσκοκ βασίζεται ελαφρά στο πρώτο αστυνομικό μυθιστόρημα της Πατρίσια Χάισμιθ, «Strangers on a Train», αλλά δεν επιθυμεί να το μεταφέρει αυτούσιο στην μεγάλη οθόνη. Όπως και τελικά απορρίπτει τη διασκευή που του έγραψε ο Ρέιμοντ Τσάντλερ (ο 8ος συγγραφέας που προσέγγισε για την μεταφορά, όπου ανάμεσα στους υπολοίπους ήταν και οι Τζον Στάνιμπεκ και Ντάσιελ Χάμετ). Κι ενώ το όνομα του Τσάντλερ παρέμεινε στους τίτλους, λόγω συμβολαίου, η άγνωστη τότε Τζέντζι Ορμόντ και η γυναίκα του Χίτσκοκ, Άλμα, ήταν αυτές που σκάρωσαν τη βερσιόν που επικράτησε. Το πρόβλημα ήταν ότι, τόσο η Χάισμιθ, όσο κι ο Τσάντλερ δεν του έδιναν το φινάλε που ήθελε. Ειδικά ο Τσάντλερ είχε μία πολύ εγκεφαλική εμμονή με την τιμωρία, ενώ ο μάστερ του τρόμου προτιμούσε να σταθεί στην ψυχαναλυτική διάσταση της ίδιας της ενοχής και να παρασύρει το κοινό στο σασπένς του κυνηγητού. Στο παιχνίδι ανάμεσα σε μια σατανική γάτα κι ένα φιλόδοξο ποντίκι. Στις δυαδικές αντιθέσεις που όλοι κρύβουμε μέσα μας: την πάλη του καλού και του κακού, του φωτός και του σκότους, της τάξης και του χάους.

Στη σημειωτική του Χίτσκοκ, το μοτίβο των δυαδών είναι ένα ισχυρό σύμβολο: δύο αγώνες τένις, δύο σκηνές στο καρουσέλ του Λούνα Πάρκ, δύο κοπέλες με γυαλιά που μοιάζουν, δύο ηλικιωμένες κουρσομπόλες, δύο ντετέκτιβ - ακόμα και η σεκάνς της αρχικής μοντάριε δύο ζευγάρια πόδια που τρέχουν να προλάβουν το τρένο. Εμφανής και ο συμβολισμός των κύκλων (κάτι που ο Χίτσκοκ χρησιμοποιεί από τις πρώτες ταινίες του) που υποδηλώνει το κάρμα που επιστρέφει: από τους δίσκους βινυλίου της Μίριαμ μέχρι τα κοντινά στο καντράν ρολογιών, κι από τις μπάλες του τένις μέχρι τα μπαλόνια στο Λούνα Πάρκ. Εδώ όμως έχουμε και κάτι ακόμα: τις μοίρες που διασταυρώνονται. Τη «χιαστί» ανταλλαγή των φόνων. Με τον τρόπο που κρεμάει κανείς τις ρακέτες του τένις σ' έναν τοίχο.

Η πυκνή, ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα της ταινίας (σαν κάτι να ελλοχεύει στις σκιές, ή σαν μία εκκρεμότητα να απαιτεί επίλυσης) οφείλεται στον εξαιρετικό διευθυντή φωτογραφίας Ρόμπερτ Μπερκς (ο οποίος μετέπειτα θα συνέχιζε τη συνεργασία του με τον Χίτσκοκ). Από τον τρόπο που έπαιξε με το φως και τις σκιές, μέχρι την κινηματογράφηση των αριστουργηματικών σκηνών στο καρουσέλ - η τεχνική και

καλλιτεχνική του δεξιότητα ήταν πολύ μπροστά από την εποχή της. Εξαιρετικής σημασίας επίσης, το αριστοτεχνικό μοντάζ του Γουίλιαμ Ζίγκλερ - το βασικό εργαλείο για να χτίσει ο Χίτσκοκ, όχι μόνο σασπένς, αλλά και τους ψυχαναλυτικούς συμβολισμούς του. Ειδικά η σεκάνς του αγώνα τένις είναι ένα κλασικό αριστούργημα.

Ο Φάρλεϊ Γκρέιντζερ ως Γκάι είναι απλώς αποδεκτός (διабόγητα γνωστό ότι ο Χίτσκοκ ήθελε τον Γουίλιαμ Χόλντεν για το ρόλο), αλλά ο Ρόμπερτ Γουόκερ στο ρόλο του Μπρούνο κλέβει την παράσταση, ερμηνεύοντας την ψύχωση και την (κρυφοερωτική) εμμονή του σχιζοφρενούς χαρακτήρα του με έναν τρόπο που ισορροπεί ανάμεσα στο εγκεφαλικά σατανικό και το γλοιώδες - κάτι που επηρέασε μία ολόκληρη σχολή μεταγενέστερων πρωταγωνιστών (όπως, για παράδειγμα, τον Κέβιν Σπέισι).

Υπάρχει κάποιος άγνωστος ξένος με τον οποίο διασταυρώνομαστε καθημερινά στο τρένο. Μια φωνή που προτείνει μία τόσο απλή αλλά βίαιη επίλυση στα προβλήματα μας, μία φευγαλέα σκέψη ενοχής απόλαυσης, μία έξοδο κινδύνου με γοητευτικά σκοτεινό ρίσκο. Τον κουβαλάμε αυτό τον ξένο στην καθημερινότητα μεταξύ σπιτιού και δουλειάς, τον κρύβουμε καλά παίζοντας ρόλους, τον φοβόμαστε, αλλά και μάς λείπει όταν δεν εμφανίζεται για να μάς γλιτώσει από την τίμια, βαρετή μας ρουτίνα. Για αυτό και το whodunit στον Χίτσκοκ δεν είχε ποτέ καμία σημασία. Πάντα η πιθανότητα να το κάνεις κι εσύ παραμόνευε, σαγηνευτικά, στα σκοτάδια της αίθουσας.

ΠΟΛΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

ALFRED HITCHCOCK (1899–1980)

Γεννήθηκε στο Essex Αγγλία και πέθανε στο Λος Άντζελες, ΗΠΑ. «Ο Ενοικιαστής» ήταν η πρώτη μεγάλη ταινία του, που έκανε στα 28 χρόνια του. Τότε περίπου παντρεύτηκε την Άλμα Ρεβίλ, με την οποία έμεινε μέχρι το τέλος της ζωής του και απέκτησε μια κόρη. Το έτος 1940 η οικογένεια μετακόμισε στο Χόλιγουντ, όπου ο Χίτσκοκ έκανε σημαντική καριέρα. Έγινε ο εκπρόσωπος του καθαρού κινηματογράφου που συνδύαζε την αισθητική και την εμπορικότητα. Ήταν υποψήφιος 5 φορές για Όσκαρ, ενώ είχε κερδίσει 31 Βραβεία και 41 Υποψηφιότητες. **Φιλμογραφία** (εκτός TV και μ.μ.): 1976 Οικογενειακή συνωμοσία, 1972 Φρενίτις, 1969 Τοπάτζ, 1966 Σχισμένο παραπέτασμα, 1964 Marnie, 1963 Τα πουλιά, 1960 Ψυχώ, 1959 Στη σκιά των τεσσάρων γιγάντων, 1958 Δεσμώτης του ιλιγγίου, 1956 13 εγκλήματα ζητούν ένοχο, 1956 Ο άνθρωπος που γνώριζε πολλά, 1955 The trouble with Harry, 1955 Το κυνήγι του κλέφτη, 1954 Σιωπηλός μάρτυς, 1954 Τηλεφωνήσατε ασφάλεια αμέσως δράσεως, 1953 Η εξομολόγηση, 1951 Ο άγνωστος του εξπρές, 1950 Πονεμένο ρομάντζο, 1949 Στον αστέρισμό του Αιγόκερω, 1948 Ο βρόγχος, 1947 The Paradine Case, 1946 Notorious, 1945 Νύχτες αγωνίας στο Σπέλμπαουντ, 1944 Στον ίσκιο του θανάτου, 1943 Το χέρι που σκοτώνει, 1942 Σαμποτέρ, 1941 Υποψίες, 1941 Mr. & Mrs. Smith, 1940 Πριν από τη θύελλα, 1940 Ρεβέκκα, 1939 Jamaica Inn, 1938 Η κυρία εξαφανίζεται, 1937 Νέος και αθώς, 1936 Σαμποτάζ, 1936 Μυστικός πράκτορας, 1935 Τα 39 σκαλοπάτια, 1934 Ο άνθρωπος που ήξερε πολλά, 1934 Waltzes from Vienna, 1932 Number Seventeen, 1931 Περιπέτειες νεοπλούτων, 1931 Mary, 1931 The Skin Game, 1930 Δολοφονία, 1930 Elstree Calling, 1929 Juno and the Paycock, 1929 Εκβιασμός, 1929 Εξιλέωσις δικαίου, 1928 Champagne, 1928 The Farmer's Wife. 1927/1 The Ring, 1927 Easy Virtue, 1927 Downhill, 1927 Ο ενοικιαστής, 1926 The Mountain Eagle, 1925 The Pleasure Garden.